

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA

Biudžetinė įstaiga, J. Tumo-Vaižganto g. 4-1, LT-01108 Vilnius, tel. (8 5) 210 7161, faks. (8 5) 210 7160, el. p. info@ekgt.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188756614

Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetui

2020-12-04 Nr. S-147

DĖL KULTŪROS POLITIKOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIII-4463

Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komitetas 2020 m. gruodžio 9 d. posėdyje nuotoliniu būdu 3-iu klausimu svarstys Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projektą Nr. XIII-4463 (toliau – KPPĮ projektas). Etninės kultūros globos taryba (toliau – EKG) jau yra pateikusi Kultūros komitetui porą raštų „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros pagrindų įstatymo projekto“ (2019-09-16 Nr. S-190; 2020-05-19 Nr. S-75), kuriuose išsakė esmines pastabas dėl projekto, pasiūlydama jį iš esmės tobulinti, rekomenduodama vadovautis Estijos pagrindinių kultūros politikos principų pavyzdžiu (jie buvo pateikti kartu su vertimu į lietuvių kalbą rašto 2019-09-16 Nr. S-190 priede). Taip pat EKG savo raštuose 2019-08-19 Nr. S-181 ir 2019-09-16 Nr. S-189 teikė pastabas dėl KPPĮ projekto Lietuvos Respublikos Kultūros ministerijai (toliau – KM).

KM 2019 m. spalio 31 d. pateikė Vyriausybei KPPĮ projektą Nr. 19-8659(2) (iš esmės sutampanti su Seime registruotu projektu Nr. XIII-4463) ir su juo susijusią „Derinimo pažymą dėl Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto“ (toliau – Derinimo pažyma, žr. priedą), kurioje nurodė argumentaciją, kodėl buvo atmestos beveik visos įvairių institucijų pastabos dėl KPPĮ projekto trūkumų – tarp jų ir EKG pastabos, tačiau daugumos argumentų dėl jų atmetimo pagrindimas kelia abejonių.

Šiuo raštu pakartojame esmines pastabas dėl KPPĮ projekto trūkumų:

1. KPPĮ projekte terminas *etninė kultūra* panaudotas tik du kartus – abiem atvejais tik paminint Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų pavadinimą. Dar panaudota sąvoka *etninės tradicijos* – KPPĮ projekto 3 straipsnyje tarp kitų kultūros politikos principų įvardijant *tautinio tapatumo principą*. Tačiau tokių menkų užuominų nepakanka siekiant etninės kultūros valstybinės globos integravimo į bendrąją kultūros politiką Lietuvoje. Į EKG priekaištą dėl etninės kultūros eliminavimo KPPĮ projekte Derinimo pažymoje atsakyta, kad rengiamas naujas įstatymas „nedubliuoja etninės reguliavimo, kuris yra specialių įstatymų dalykas“. Su tokiu argumentu sunku sutikti, nes KPPĮ turėtų nustatyti etninės kultūros integravimo į bendrąją kultūros politiką reglamentavimą, bet ne atskirą šios srities reglamentavimą (tam skirtas Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas). Tuo labiau, kad būtent tokia nuostata dėl integravimo deklaruojama KPPĮ projekto Aiškinamajame rašte teigiant, kad šiuo naujuoju įstatymu siekiama aprėpti visą kultūros lauką, todėl „Įstatymo projekte teisiniai santykiai, kurie jau yra reglamentuoti galiojančiais teisės aktais, yra suvienodinami, susisteminami bei analogiškiems teisiniams santykiams nustatomi vienodi reikalavimai ar kriterijai“.

2. EKG savo rašte 2019-09-16 Nr. S-190 pasiūlė KPPĮ papildyti atskiru straipsniu „Lietuvos valstybės tapatumo, etninių tradicijų tęstinumo ir bendruomenių dalyvavimo kultūroje užtikrinimas“ – jis puikiai tiktų III skyriuje ISTORINIO ATMINIMO ĮAMŽINIMAS IR KULTŪROS VERTYBĖS. Tačiau šį pasiūlymą KM atmetė, Derinimo pažymoje argumentuodama, kad KPPĮ įtvirtina *tautinio tapatumo principą* ir to pakanka. Tačiau vien šio

principo deklaravimo neužtenka, kadangi visame KPPI projekte nėra numatyta tikslų, uždavinių ir priemonių, kaip tautinio tapatumo principą galima būtų įgyvendinti.

3. EKG T pasiūlė papildyti KPPI II skyrių nauju straipsniu „Seimui atskaitingų institucijų kompetencija kultūros politikos srityje“, kuriame būtų trumpai apibendrinta ne tik EKG T, bet ir Valstybinės kultūros paveldo komisijos bei Valstybinės lietuvių kalbos komisijos kompetencija padedant spręsti klausimus kultūros politikos srityje (šis straipsnis galėtų įsiterpti tarp 4 straipsnio, kuriame apibrėžiama Seimo kompetencija kultūros politikos srityje, ir 5 straipsnio, apibrėžiančio Vyriausybės kompetenciją). Tokį patį pasiūlymą 2020-05-20 užregistravo Seimo nariai Robertas Šarknickas ir Stasys Tumėnas. Tačiau Derinimo pažymoje pažymėta, kad į šį siūlymą atsižvelgta tik iš dalies – patikslintas KPPI projekto 4 straipsnio 7 punktą, nustatant, kad „Seimas steigia Seimui atskaitingas valstybės institucijas, padedančias spręsti klausimus kultūros politikos srityje“, tačiau atsisakyta papildomai išskirti šias institucijas, kadangi „kadangi šių institucijų statusą ir funkcijas reglamentuoja specialieji įstatymai, be to, šios institucijos labiau susijusios su Seimo, o ne Vyriausybės kompetencija kultūros politikos srityje“. Su šiais KM argumentais sunku sutikti, nes nepakanka vien paminėti Seimui atskaitingų institucijų steigimą, visiškai neužsimenant apie jų kompetenciją, nes nė viename teisės akte nėra aiškiai įvardyta, koks bendras vaidmuo tenka kultūros srities Seimui atskaitingoms ekspertinėms institucijoms formuojant kultūros politiką.

4. Ypač stebina, kad KM atmetė EKG T siūlymą aiškiai įvardyti sąvoką kultūros sritys. Derinimo pažymoje pateikdama tokią argumentaciją: „Atskirų kultūros politikos sričių įvardinimas būtų ydingas, neatitiktų laisvos kūrybos ir saviraiškos laisvės principo, sudarytų nelygias sąlygas pretenduoti į kultūros finansavimą. Tai sąlygotų atskirų kultūros sričių prioritizavimą“. Tokia argumentacija neadekvati, kadangi terminas kultūros sritys nuolat pasikartoja įvairiuose KPPI projekto straipsniuose (ypač 10 straipsnyje „Patariamąsios įvairių sričių tarybos“), o 11 straipsnio 2 dalyje nustatoma: „Valstybė pagal valstybės biudžeto galimybes užtikrina pagrindinių kultūros sričių <...> finansavimą iš valstybės biudžeto lėšų“. Atsisakymas aiškiai įvardyti atskiras kultūros sritis visiškai prasilenkia su kitų valstybių (pvz., Estijos, Latvijos, Danijos, Suomijos ir kt.) kultūros politikos principais, kurie grindžiami atskirų kultūros sričių specifikos pripažinimu ir siekiu remtis tų sričių specialistų kompetencija.

EKG T pritaria Seimo narių R. Šarknicko ir S. Tumėno 2020-05-20 užregistruotam pasiūlymui papildyti KPPI II skyrių nauju straipsniu „Atskiros kultūros sritys“, kuriame remiantis kitų šalių pavyzdžiu ir Lietuvoje susiklosčiusia praktika aiškiai įvardijama 11 kultūros sričių (tarp jų ir etninė kultūra), valstybės įsipareigojimą sistemingai rinkti duomenis apie atskiras kultūros sritis ir atlikti jų mokslinius tyrimus, kiekvienos srities plėtros tikslus formuluoti remiantis reguliariai atnaujinamomis strategijomis, parengtomis bendradarbiaujant su tos srities atstovais.

5. EKG T pateikė pastabą, kad KPPI labai trūksta aiškaus kultūros politikos prioritetų nustatymo, bet Derinimo pažymoje į šią pastabą buvo neatsižvelgta pateikiant tokį argumentą: „Prioritetų nustatymas strateginio planavimo dokumentų sritis. Prioritetai įtvirtinti Lietuvos kultūros politikos strategijoje, patvirtintoje Vyriausybės 2019 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. 665.“. Tačiau turime pastebėti, kad nurodomoje Lietuvos kultūros politikos strategijoje nerasime įvardyto aiškaus kultūros politikos prioritetų sąrašo, nors joje ne kartą paminėtas poreikis, kad valstybė tokius prioritetus nustatytų. Todėl EKG T pakartotinai siūlo kultūros politikos prioritetus įtvirtinti Kultūros politikos pagrindų įstatyme.

6. EKG T atkreipė dėmesį, kad KPPI 2 straipsnyje „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“ trūksta apibrėžimų, kas yra kultūros politika, kultūros sritys, viešieji visuomenės kultūriniai poreikiai (pastarieji minimi sąvokos kultūrinė paslauga apibrėžime). Deja, Derinimo pažymoje atsakyta, jog „<...> netikslinga apibrėžti kultūros politikos sąvoką, kadangi tai yra išvestinis sąvokos „kultūra“ darinys, suprantamas bendrine prasme. Kultūros politika bendraja prasme suprantama kaip politikos procesas, juose dalyvaujančius subjektus bei jų santykius reprezentuojanti schema.“ Ši argumentacija iš dalies atskleidžia, kaip KPPI projekto rengėjai

suvokia sąvoką *kultūros politika*, todėl būtent šie teiginiai galėtų atispindėti ir sąvokos kultūros politika apibrėžime, kuris nėra pateiktas jokiame kitame Lietuvos Respublikos teisės akte, todėl vardan aiškumo įtrauktinas būtent į KPPĮ. Dėl kitų minėtų sąvokų apibrėžimų poreikio Derinimo pažymyje nieko neatsakyta.

7. EKG T pateikė pastabą, kad KPPĮ straipsnyje „Kultūros kompetencijų centrai“ trūksta aiškumo, kokiais kriterijais remiantis yra pripažįstamos tokių centrų kompetencijos, kaip tokie centrai pasiskirstys kompetencijomis pagal atskiras kultūros sritis, nes paliekama daug laisvės laisvai interpretuoti kompetencijų centro statuso suteikimo galimybes, kai toks statusas gerokai išplečia tų institucijų galias ir netgi leidžia koordinuoti kitų kultūros įstaigų veiklą bei formuoti vieningus teikiamų paslaugų kriterijus (beje, tokia centralizacija gali tapti kenksminga ir iš esmės prieštarauja 3 straipsnyje įvardytam vienam iš pagrindinių kultūros politikos principui *kūrybos ir saviraiškos laisvė*). Derinimo pastaboje atsakyta, kad papildytas projekto Aiškinamasis raštas patikslinant kultūros kompetencijų funkcijas, o KPPĮ nurodo, jog kultūros kompetencijų centrų statuso suteikimo tvarką nustatys Vyriausybė. Visgi to nepakanka, kadangi projekto Aiškinamasis raštas neturi tokios teisinės galios kaip įstatymas, todėl lieka neaišku, kokiais kriterijais remiantis Vyriausybė nustatys kultūros kompetencijų centro statuso suteikimo tvarką. EKG T nuomone, etninės kultūros srities aukščiausias kompetencijas turi Lietuvos nacionalinis kultūros centras, įvairios mokslo ir studijų institucijos, taip pat nevyriausybinės organizacijos (pvz., Lietuvos tautodailininkų sąjunga) ir kitos institucijos, kurių dauguma yra EKG T sudėtyje, todėl būtent šioms institucijoms turėtų būti suteikta kultūros kompetencijų centro, atsižvelgiant į EKG T rekomendacijas.

Prašome Seimo Kultūros komitetą įsigilinti į EKG T pateiktas pastabas dėl KPPĮ projekto Nr. XIII P-4463 trūkumų ir pritarti mūsų siūlymui šį projektą iš esmės tobulinti, atsižvelgiant į EKG T siūlymus.

PRIDEDAMA: Kultūros ministerijos pateikta Derinimo pažyma dėl Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto, 26 lapai.

Tarybos pirmininkė

Dalia Urbanavičienė